

BEWAAR HET PAND

UITGAVE TOT BEVORDERING VAN DE HANDHAVING DER OUDE GEREFORMEERDE BEGINSELEN

Meditatie

Kruis dragen

I.

Toespraak gehouden op de mid-dagsamenkomst van Bewaar het Pand te Sliedrecht op zaterdag 6 april 1991

Tekstwoorden Romeinen 28-30

"En wij weten, dat degenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, namelijk degenen die naar Zijn voornemen geroepen zijn.

Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen.

En die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt."

Inleiding

Het leven van de Kerk des Heeren op aarde naar haar eeuwige bestemming wordt nogal eens beschreven onder het beeld van een reis.

De pelgrims des Heeren vanuit stad Verderf op reis naar het hemelse Jeruzalem. Op deze reis is de Kerk, Kerk onder het kruis. Wie zijn kruis niet draagt, en Mij navolgt, die kan Mijn discipel niet zijn (Lukas 14:27). De Kerk des Heeren wordt dus tot kruisdragen geroepen. Dat roept het beeld op van de veroordeelde, die met de dwarsbalk van zijn eigen kruis op weg is naar de plaats van executie.

In deze ontledigende en ontluisterende gang zag de Heere Jezus het aardse leven van de Zijnen getekend.

S. Rutherford schrijft in één van zijn

godsdienstige brieven, dat Gods kinderen als vreemdelingen op aarde zich hebben te vergenoegen met een *ro-kende herberg, een slechte maaltijd, een hard bed en een razende en stuur-se waard.*

Kruisdragen. En toch geldt ook van dit kruisdragen wat de apostel Jakobus schrijft: Acht het voor grote vreugde mijn broeders wanneer gij in velerlei verzoeken (beproevingen) valt. Wetende dat de beproeving uws geloofs lijdzaamheid werkt. Doch de lijdzaamheid hebbe een volmaakt werk, opdat gij moogt volmaakt zijn en geheel oprecht, in geen ding gebrekkelijk (Jakobus 1:2 t/m 4).

Johannes Calvijn ziet de navolging van Christus als een kruisgang. En het kruis is voor hem de vaste uitdrukking voor lijden, vervolging, benauwdheid en verdrukking.

In de Heilige Schrift trof hij de *waarde, de zin en de zegen* van het kruisdragen, van het lijden aan: "Want u is uit genade gegeven in de zaak van Christus niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden" (Filipp. 1:29).

Romeinen 8 bepaalt ons ook bijzonder bij het kruisdragen. Alle dingen worden teruggebracht naar Gods eeuwige Raad en Voorzienigheid, zodat zij hun oorsprong hebben in een bewuste oorzaak en heengeleid worden naar een van eeuwigheid vastgesteld doel. Dit is Gods heilsplan: "Een volk dat door lijden heen en in heilige levenswandel straks in volle glorie aan Christus gelijk zal zijn".

Gelijkvormig worden aan het beeld van de Zoon. Daarmee is het einddoel gegeven van Gods wegen met Zijn

Kerk. Daarbij is de keten der zaligheid onverbreekbaar. Paulus legt daar bijzondere nadruk op, dat de Kerk des Heeren *alleen door lijden* tot heerlijkheid zal worden geleid. Daar hoeft geen enkele twijfel over te bestaan. God geeft Zijn Kerk geen twee hemels, één hier beneden en één hierboven. De hemel daalt wel eens af op aarde, als Gods kinderen Gods gemeenschap in Christus mogen ervaren in het geloof.

Johannes Calvijn en Samuël Rutherford leggen een nauw verband naar aanleiding van onze tekstwoorden tussen de gelijkvormigheid aan de verheerlijkte Christus waaraan voorafgaat de gelijkvormigheid aan de lijdende Christus.

Heel het leven van Gods kinderen is gericht op de uiteindelijke overgang en doortocht uit de gestadige dood naar het gestadige leven.

Vanuit het vreemdelingschap naar het eeuwige vaderland. In het dragen van het kruis gaat het om de doding van ons vlees, maar tegelijkertijd krijgt de gemeenschap met Christus tastbare gestalte.

Met Gods hulp en onder inwachting van Zijn zegen spreek ik tot u over *Het dragen van het kruis door de christen*

1. de herkomst, 2. de zin, 3. de vreugde en 4. de richting.

1. De herkomst

"Want die Hij tevoren gekend heeft, die heeft Hij ook tevoren verordineerd den beelde Zijns Zoons gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zij onder vele broederen".

Waarom moet alles voor degenen die God liefhebben ten goede medewerken en staat hun verkrijging van het volmaakte heil vast? Omdat waar is wat in vers 29 en 30 wordt gezegd. Zij zullen gelijkvormig worden aan het heerlijk lichaam van Christus. Maar hieraan vooraf gaat de gelijkvormigheid aan de lijdende Christus.

Calvijn vindt dat onze tekstwoorden beslissend zijn voor het antwoord op de vraag naar de herkomst van het kruis: "God heeft besloten en verordend, dat zij die Hij tot Zijn kinderen wil maken, ook het beeld van Christus Zijn Zoon zullen dragen. Christus is het oerbeeld waarnaar al Gods kinderen worden gevormd en herschapen. De genadige aanneming tot Gods kindschap, waarin ons heil bestaat is onlosmakelijk met het andere Raadsbesluit van God verbonden, dat bepaalt dat wij het kruis zullen dragen. Niemand kan een erfgenaam des hemels worden die niet tevoren aan de eniggeboren Zoon van God gelijkvormig is gemaakt" (Rom. 8:29).

Allen, die in het voetspoor van Christus mogen en moeten gaan moeten zich voorbereiden tot een hard, inspannend en onrustig leven, dat met vele en verschillende soorten van rampen is vervuld (Inst. III, 8, 1).

Het kruis is oefenmateriaal in Gods handen. Dat was het voor de oudste Broeder-Zijn Eerstgeborene ook. En wat Hij bij Christus aanving zet Hij bij het gehele gezin voort (Inst. III, 8, 1).

Het kruis komt van God naar Zijn Welbehagen. De gemeenschap met Christus verbindt ons onmiddellijk met het kruis, en het kruis wortelt ons almeer in de gemeenschap met Christus.

Hoe scherper wij gaan zien dat de gemeenschap met Christus en kruis-

dragen onafscheidelijk bij elkaar horen des te gewilliger zullen wij ons kruis opnemen.

Geen kroon zonder kruis. Geen overwinning zonder strijd. Geen evangelie zonder ergernissen.

Laat ons bedenken dat het uiterlijk aanzien van de Kerk zo verachtelijk is, opdat haar rechte schoonheid van binnen te beter mocht uitblinken; dat de Kerk hier op aarde niet anders is dan een schip dobberend op de golven, opdat zij in de hemel haar vaste plaats mag hebben; dat zij hier voor het oog der wereld er verminkt en vervallen bij ligt, opdat zij voor God en Zijn engelen onaangestast en sterk mag staan, dat zij naar het vlees wel ellendig is, maar dat niettemin haar gelukzaligheid in de Geest bewaard is.

Wie Christus en Zijn weldaden deelachtig is geworden krijgt óók het kruis als geschenk.

Wie in het geloof alle goederen van Christus deelachtig is geworden moet inzien dat voor hem is weggelegd dat zijn gehele leven de dood van Christus gelijkvormig worde (Fil. 3:10).

Zo mag het lijden Gods kind niet overvallen. Zij moeten namelijk bereid zijn met Christus medegenoten des kruises te worden, en zich naar Zijn voorbeeld vormen en als trouwe metgezellen Zijn voetstappen drukken.

Zo benadrukt Calvijn in het dragen van het kruis in deze tegenwoordige wereld de eenheid tussen Christus en Zijn gemeente.

"Verschrikkelijk was het beeld van smaad en schande dat zich bij Christus dood vertoonde. Het verduisterde niet alleen Zijn heerlijkheid, maar ontnam deze geheel aan onze gezichtskring. Maar wij mogen daarom niet alleen aan Zijn dood blijven hangen, maar men moet tegelijk de vrucht in ogen-schouw nemen die de Opstanding met zich mee brengt. Dan zal niets in de weg staan dat Zijn heerlijkheid overal oplicht"! (op Joh. 12:24).

*Katwijk aan Zee,
Ds. J. Veenendaal.*

Van de administratie

In de afgelopen periode ontvingen we een groot bedrag aan giften, n.l. f 1451.-, waaronder een gift van f 1000.-. Heel hartelijk dank voor deze giften, groot en klein.

Dit keer konden 4 nieuwe abonnees worden ingeschreven. J. Bos,

Noorderpalen 7, Urk is verhuisd naar Bussum, maar wij weten geen nader adres. Als iemand het wel weet, zou hij of zij ons dat willen doorgeven? Bij voorbaat dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74202, giro 704350.

Van de redactie

1. Vergadering met ambtsdragers.

D.V. zal er op maandag 23 september a.s. weer een vergadering worden gehouden. Dan hoopt ds. A. Stehouwer van Vlaardingen een inleiding te houden over: De zekerheid van het geloof, of Hoe weet ik dat ik een kind van God ben? Het ligt in de bedoeling te zijner tijd de nodige uitnodigingen te verzenden.

2. **Kruisdragen.** Dit is de korte titel van de rede die ds. J. Veenendaal van Katwijk aan Zee op de laatste ontmoetingsdag te Sliedrecht-centrum gehouden heeft. In dit nummer wordt het eerste gedeelte van deze rede als meditatie opgenomen.

3. **Herplaatsing.** De advertentie van Muziekcentrum Van Leeuwen te Sliedrecht wordt opnieuw geplaatst, omdat in het vorige nummer het telefoonnummer foutief was vermeld. Bij de correctie van de proeven was dat over het hoofd gezien, mijn excuses!

B.

Wat is uw Godsbeeld

2.

Het is van uitermate groot belang dat wij een zuiver Godsbeeld hebben. Daarvoor moeten we naar de Schrift, waar de Heere van Zichzelf zo'n beeld getekend heeft. Hij is de enige, ware God. Hij is volmaakt in Zichzelf, alsook in Zijn deugden en werken. Hij is ook de Koning, de Soeverein, die alle dingen bestuurt en regeert, zowel in de schepping als in Zijn voorzienigheid. Bovendien is Hij de Soeverein ook in het uitdelen van Zijn genade. Stelt dat voor vragen? Lopen we hiermee vast? Gebeuren er teveel dingen, die we niet kunnen doorgronden en ook niet kunnen goedkeuren en moeten we al die dingen dan aan God toeschrijven?

Trek niet te haastig conclusies. Op sommige punten dienen wij helemaal

Dit blad is een uitgave van de stichting Bewaar het Pand te Meerkerk
verschijnt eens in de veertien dagen

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg
13, 4231 BP Meerkerk. Telef.
01837-1357

ADMINISTRATIE:

A. Beukers, Toussaintplein 20,
2406 XL Alphen a/d Rijn, tel.
01720-74202, postrek. 70.43.50
t.n.v. de administrateur van
"Bewaar het Pand" te Alphen a/d
Rijn.

Abonnementsprijs f 10.- per jaar.
Abonnementsprijs voor de
Verenigde Staten en Canada 5
dollar per jaar. Advertenties f
0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

geen conclusies te trekken. We moeten ook eens leren zwijgen en de hand op de mond te leggen. God is Góð! Vergeet dat toch niet. Maar deze God is ook goed! Ook dat zegt de Heere nadrukkelijk van Zichzelf. En hoe raadselachtig ons de werken Gods soms mogen voorkomen, de Bijbel zegt niettemin, dat Zijn goedheid verspreid ligt op al Zijn werken.

Goedheid

Goed is God in Zijn schepping. Het wordt telkens weer gezegd in Gen. 1, dat God zag wat Hij gemaakt had en dat Hij het goed vond. En goed is God gebleven voor Zijn schepselen, ook nadat de mens zondaar werd en hij in zijn val de hele schepping meesleurde. Wat is God trouw blijven zorgen. Hij voedt de mussen. Hij bekleedt de leliën. Hij doet op aard' aan al Zijn scheps'len wel. Heel de regering Gods wordt gekenmerkt door goedheid. En daarbij valt het op dat die goedheid zich niet alleen uitstrekt over degenen, die Hem vrezen. Hij doet Zijn zon ook opgaan over bozen en Hij regent ook over onrechtvaardigen.

Blijkt Zijn goedheid vooral ook niet op het terrein van Zijn genade? Als Hij aan onwaardigen gunst bewijst? Als Hij ellendigen opricht en aan schuldigen vergeving schenkt? Is dat vooral niet pure goedheid?

Ja, Zijn goedheid wordt ook zichtbaar als we er op letten, dat Hij Zijn schepselen aan wetten bindt. Natuurwetten, waardoor het heelal voor instorten wordt bewaard. Maar ook morele wetten, zedewetten. En die wetten zijn goede en heilzame wetten. Wetten, die bedoeld zijn om te beschermen en beveiligen. Wetten, gegeven met het oog op het waarachtige welzijn van de mens. Wetten, die zegen brengen als ze gehoorzaamd worden. Maar die alleen op straffe van veel ellende kunnen worden overtreden.

Een goed God is de Heere, de volmaakte Soeverein. Barmhartig en genadig, lankmoedig en groot van goedertierenheid. Wie zou die Hoogste Majesteit dan niet met eerbied vrezen en prijzen?

Wat is uw Godsbeeld? Is het het bijbelse beeld, dat God van Zichzelf getekend heeft en waar deze trekken in voorkomen? Dit behoort het te zijn. En elk Godsbeeld waar deze trekken aan ontbreken, is niet zuiver. Dat is ook niet het beeld van de ware God. En als we een God dienen, die niet de ware God is; een God van eigen ma-

kelij; niet de God van Zijn eigen Woord - wat hebben we dan nog? Kan die God ons zaligmaken? Het zuivere Godsbeeld is zo nodig. Juist ook in onze tijd, nu er op allerlei manieren verduistering optreedt. Daarom zal de prediking in alle duidelijkheid hebben te verkondigen: Zie, hier is uw God!

Prediking

Wat is de taak van de prediking? Met een beroep op 1 Cor. 2:2 wordt vaak gezegd, dat de prediking Christus heeft te verkondigen. Terecht! Helemaal terecht! Maar dan nooit een Christus geïsoleerd van God de Vader en God de Heilige Geest. Altijd de Christus der Schriften. En dus ook de Christus als de Zoon van God, in de allernauwste relatie tot God de Vader. Christus in de allernauwste relatie tot het recht van God.

Anderen zeggen, dat het de taak van de prediking is de beloften van het Evangelie te boodschappen. En alweer kan gezegd worden: Volkomen terecht. Maar toch nooit een belofteprediking los van God die achter die beloften staat en die Zelf voor de vervulling ervan zorgt en die ook weet wat Hij doen zal met hen die de beloften niet achten.

Wat is de taak van de prediking? De volle raad Gods verkondigen! En zodoende God voorstellen. Het beeld, dat God van Zichzelf geopenbaard heeft, doorgeven. In het prediken van de volle raad Gods neemt God Zelf toch wel de eerste plaats in.

Wat deed de hoogste Profeet Jezus Christus? Hij heeft ons de Vader verklaard (Joh. 1:18). Hij heeft de Naam Gods bekend gemaakt (Joh. 17:6). En in navolging van Hem deden Zijn apostelen hetzelfde. God prediken. Paulus deed dat in Lystre na de genezing van de kreupele, toen de mensen kwamen en Paulus en Barnabas als goden wilden vereren. Toen bracht Paulus het Woord Gods en waarover sprak hij? Over God. Over Gods goedheid. Over Gods zorg over Zijn schepselen. Over God als Schepper. Over God de Soeverein.

In Athene deed Paulus het niet anders. Ook daar sprak hij over God. Naar aanleiding van wat hij gezien had in de stad die vol altaren en afgodsbeelden was begon hij te spreken over de God die ze niet kennende toch zochten te vereren. Over Gods algenoegzaamheid sprak hij. Over Gods grootheid. Over Gods alomtegenwoordigheid. Over Gods rechtvaardigheid.

Het wordt weer tijd, dat we tot de fundamentele boodschap van het Woord terugkeren in de prediking. En dat in de prediking weer gezegd wordt: Zo is God! Er mag best grote zorg zijn over de prediking vandaag. Veel prediking is die naam niet eens meer waard. Veel prediking heeft er dan ook mede schuld aan, dat het Godsbeeld van vele kerkgangers zo wazig is. Ze kregen ook een vaag en wazig beeld voorgesteld. En zo is het hoog tijd, dat de prediking weer getrouw vertolkt wat God te boodschappen gegeven heeft. De boodschap van de hemelse Majesteit. De boodschap van de grote God, de Schepper van de einden der aarde. De boodschap van de Rechter, die ook Wetgever en ook Koning is.

En die zo en zo alleen de Zaligmaker is.

Ootmoed

De ware kennis van God brengt een mens tot een diep besef van eigen kleinheid en onwaardigheid. Ontvangen we vanuit de Schrift, toegestaan door de Heilige Geest in de ontmoeting met God, het zuivere bijbelse Godsbeeld, dan beseffen we iets van de ontzagelijke kloof die er is tussen God en ons. Wat ben ik dan nietig en klein. Alle volken samen zijn niet meer dan een stofje aan een weegschaal en een druppel aan een emmer vergeleken bij deze grote God. Wat ben ik dan? Hoe nietig en gering! En als ik dan ook nog geconfronteerd wordt met de heiligheid en de rechtvaardigheid van deze God; met de heiligheid en rechtvaardigheid van Zijn wetten ook - wat ben ik dan? Nee, mijn leven beantwoordt niet aan Zijn normen. Er is alleen maar onheiligheid en ongerechtigheid en ongehoorzaamheid. Wat een onwaardige ben ik! Mijn ziel, gans neergebogen, schrikt voor Uw heilige ogen. Onze God is een verterend vuur en een eeuwige gloed bij wie niemand wonen kan. Dan verstaan we er wat van wat het betekent als Gods Woord spreekt over "verslagenen van hart". Dat ontzettende gevoel van schuld te hebben en niets te bezitten om te betalen. Dat gevoel van de diepte van mijn zonde en de hopeloosheid om mezelf uit de ellende op te beuren. Wat brengt dit dan voort?

Ware verootmoediging. "Ik zal maken dat ze een walg aan zichzelf zullen hebben". Het oude Avondmaalsformulier gebruikt de uitdrukking: een mishagen aan onszelf

hebben. Ja, dat is het rechtstreekse gevolg van ware Godskennis. Verootmoediging en ... eerbied. Wat wil ik dan diep buigen. Opdat Zijn roem zal klimmen uit het stof.

Maar als het Godsbeeld niet bijbels is, dan treffen we wel godsdienst aan, maar het is godsdienst zonder eerbied en zonder de ware vreze des Heeren. Er is geen enkel besef meer van de afstand tussen God en ons. Er is geen enkel besef van onze verdorvenheid. Het is allemaal in orde met God. Met God kun je doen wat je wilt. Het maakt geen verschil hoe je er uit ziet, want het zit niet aan de buitenkant. En je moet maar snel een heleboel gaan doen voor de Heere. En de sfeer in zulke samenkomsten? Ik weet wel, dat het niet eerbiedig is, maar ik zeg maar welke indruk het achterlaat. Het is de sfeer van: En we zingen en we springen (soms nog letterlijk ook!) en we zijn zo blij want er zijn geen stoute kind'ren bij.... Maar zo is God wel verlaagd tot een soort Sinterklaas. Ja, ik ben er vrijwel zeker van, dat het Godsbeeld van velen in onze dagen zo iets is: een goede, lieve god, die wel eens even de wenkbrauwen frons, maar al spoedig breekt zijn glimlach weer door en alles is weer goed. Maar zo'n god kan ik niet meer met een hoofdletter schrijven. Wat verschrikkelijk als een falende prediking mensen stijft in het onbijbelse beeld van God, waarmee ze nog een keer zullen omkomen ook!

Rust

Is er evenwel kennis van God en vormt de Heilige Geest in onze geest het bijbelse Godsbeeld, dan laat dat niet na rust te geven in de ziel. Ook een christen kent zijn strijd. Juist hij! Ook hij staat voor raadselen. Hij begrijpt Gods doen vaak niet. Het water stijgt hem wel eens naar de lippen. Maar als hij God mag kennen, de Soeverein, die alles met wijsheid doet en Wiens goedheid verspreid ligt op al Zijn werken, dan komt er rust. Is dan alles opgelost? Nee, maar dat behoeft dan ook niet meer. Het is toch wel goed, ook al kan ik dat niet overzien. Het is immers allemaal het werk van de Rotssteen, Wiens werk volkomen is.

Wie gebruikte die uitdrukking? Mozes, aan het einde van zijn leven toen hij Israël zingen leerde. Maar wat had Mozes dan van het werk van de Heere gezien, waar hij hier van zegt, dat het volkomen is? Hij had gezien, dat de Heere door middel van tien

plagen de harde nek van Faraö brak. Hij had gezien dat groot onheil over Egypte kwam, met name toen er in het hele land geen huis was, waar niet een dode te betreuren was. Hij had gezien dat vanwege ongeloof een heel volk moest omkomen tijdens de zwerftocht van veertig jaren. En wat zijn eigen leven betreft, hij had gezien, dat de Heere bleef bij Zijn voornemen en dat de deur naar Kanaän voor Mozes dicht bleef. En dan toch: Zijn werk is volkomen? Ja, toch!

En David zei: Gods weg is volmaakt.

Volmaakt - heel die weg. Ook toen God hem deed vluchten voor Saul en toen de periode er was van zwerven en steeds weer in levensgevaar zijn. Volmaakt, ook toen Gods hand zwaar op hem drukte en toen de Heere hem Nathan zond. Volmaakt, ook toen het zwaard niet van zijn huis week.

Mozes en David hebben het allebei mogen zien in hun leven, dat het echte kennen van de Heere rust brengt. Hoe donker ooit Gods weg moog' wezen, Hij ziet in gunst op die Hem vrezen.

P. den Butter.

Nederlandse Geloofsbelijdenis

21.

Wederoprichting

Artikel 17 leidt ons naar de wederoprichting van de gevallen mens. Wederoprichting is een woord, dat we in de regel vandaag niet meer gebruiken. Het spreekt overigens voor zichzelf. Er is aansluiting bij het woord "val". Iemand, die gevallen is en zelf niet meer kan opkomen, moet opgericht worden. We zouden het ook weer kunnen geven met "herstel". Zo staat het eigenlijk boven de uitgave in het latijn. Dan moeten we daarbij niet denken aan herstel in de oppervlakkige zin, zoals wij in het dagelijks leven zo heel vaak dat woord gebruiken. Het gaat hier om het wezenlijk herstel, het volle herstel. Die is er voor een gevallen mens alleen als de gunstbetrekking met God hersteld is, waardoor ook alles wat verloren is, terugkeert.

Wat een rijke zaak: de mens, die door eigen schuld alle rechten heeft verspeeld en zichzelf in zo diepe ellende heeft gestort, kan door genade weer opgericht, hersteld worden! De verloren zoon, die moedwillig de gemeenschap met zijn vader heeft opgezegd, wordt in het kindschap tenvolle hersteld. Hij krijgt het beste kleed, een ring aan zijn hand en schoenen aan zijn voeten.

Het is niet alleen een rijke zaak. Van 's mensen zijde is het ook een onmogelijke zaak. Wat is onmogelijker dan het herstel van een zondaar? Wie met God te doen krijgt in zijn leven komt er achter en voor hem wordt het nood. Nooit kan hij zichzelf terugbrengen in de gunstverhouding tot God. Het bijzondere van artikel 17 is niet maar de conclusie: er is herstel mogelijk. Het is de hartelijke belijdenis, Wie het doet. Lees het goed.

Er staat niet: "Wij geloven, dat de gevallen mens....", maar: "Wij geloven dat onze goede Góð...." Die God heeft ZichZelf begeven om de gevallen mens te zoeken! Hier trilt het wonder door dat er een mogelijkheid is voor een diep gevallen mens door het doen van God.

Het geloof spreekt hier. Dat geloof begint niet allereerst bij zichzelf, maar bij God. Het belijdt Wie God is en wat Hij doet. Het geeft Hem de eer, en dan ook gehéél, dat Hij vanuit ZichZelf de gevallen mens het eerst gezocht heeft.

Zichzelf geheel ellendig gemaakt

Gods genade klinkt hier door tegen de achtergrond van de verlorenheid. Onze belijdenis gaat er niet omheen, hoe het er met de mens door zijn diepe val voorstaat: "Wij geloven, dat onze goede God door Zijn wonderlijke wijsheid en goedheid ziende, dat zich de mens also in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen en zichzelf geheel ellendig gemaakt had, ZichZelf begeven heeft om hem te zoeken...."

De situatie van de gevallen mens wordt in de diepte aangewezen: "Zichzelf in de lichamelijke en geestelijke dood geworpen en geheel ellendig gemaakt". Men spreekt vandaag bij bepaalde moeilijke omstandigheden van de noodzaak van diepte-peilingen. Déze dieptepeiling ontbreekt helaas maar al te vaak. De dood is werkelijkheid geworden sinds het uur van onze val. Er wordt gewaagd van de lichamelijke en geestelijke dood. We zijn door de zonde onderworpen aan de dood naar het woord Gods: "ten dage als gij daarvan eet, zult gij de dood sterven". Wij blij-

ven niet in het leven maar moeten sterven. Wij zijn terecht gekomen in de geestelijke dood. We zijn van nature van God gescheiden. De Schrift spreekt van ons bestaan: "dood in de zonden en de misdaden". Dood-zijn is iets anders dan niet-bestaan. Het is juist het bestaan, dat de band met God door eigen schuld is kwijtgeraakt. Van God, Die het leven is. Het tekent niet alleen onze machteloosheid ten goede maar ook onze afkeer van en vijandschap tegen God. Zo zijn we geheel ellendig geworden. Ellendig in het buiten God leven. Niet alleen ellendig door de gevolgen van de zonde, aan "allerhande ellendigheid onderworpen". Maar ook ellendig daarin, dat we ganselijk onbekwaam zijn tot enig goed en geneigd tot alle kwaad.

Ga er niet aan voorbij, dat hier de mens in zijn schuld getekend wordt. De diepe verlorenheid is geen lot, maar eigen schuld. De mens heeft "zich" in die situatie "geworpen" en geheel ellendig "gemaakt". Gods goedheid was over hem in de schepping naar Gods beeld. Gods goedheid was zelfs in de dreiging van de dood. Het beeld is wel gebruikt van het kind dat niet buiten het trottoir spelen mag. Het gaat de ouders om het behoud van dat kind. Het ging God in het paradijs om het leven, het eeuwige leven van Zijn schepselen. De mens heeft vrijwillig gekozen voor de dood. Zichzelf door eigen toedoen inderdaad "geheel ellendig" gemaakt.

Het is geen lust van onze belijdenis om nog eens te onderstrepen wat bij artikel 14 al gezegd is. De lust ligt in de grootheid van Gods zoekende genade! Maar het licht daarvan schijnt des te meer bij deze ontzettende werkelijkheid. Hier is niets te verwachten: onvermogen en vijandschap bij de mens en het recht op de eeuwige straf bij GóD. Daar kan niet aan herstel worden gedacht. Het geloof, dat hier in betrokkenheid belijdt, onderschrijft het: zo wás het, zo ís het buiten genade met mij!

Wondere wijsheid en goedheid

In die nameloze ellende heeft God de mens gezocht. We kennen de geschiedenis. Adam en Eva zijn gevallen. God komt tot hen. Zij horen Zijn stem aan de wind des daags. Hoe was het hen anders tot vreugde, als Hij verscheen! Nu is het hen tot vrees en schrik. Zij kunnen God niet ontmoeten als de zonde en de breuk werkelijkheid geworden is. Zij gevoelen

voor Hem als Rechter niet te kunnen bestaan. Daarom vluchten zij in bange vrees voor Hem weg. Zij zoeken aan Hem te ontkomen. Het gesteld-worden voor Hem menen zij te kunnen ontlopen.

Het zijn ook bekende woorden, waarmee onze belijdenis hier dit gebeuren weergeeft: "toen hij al bevende voor Hem vlood". Het moet duidelijk zijn, dat dit beven gevólg is van het verschijnen van God en niet de openbaring van de verbrokenheid van het hart. Het al bevende voor God wegvluchten onderstreept juist dat de mens God niet gezocht heeft. Nooit zou of zal de gevallen mens God zoeken! Hij zocht alleen zijn ondergang van-God-af.

GóD heeft die mens gezocht. In zijn diepe verlorenheid is Hij gekomen met Zijn roepend Woord: "waar zijt gij?" Hij roept ter verantwoording, maar tegelijk is het te doen om het herstel van die mens. Hij roept om de weg des levens in Christus bekend te maken. Dat is een daad van God, die hier zo sprekend wordt weergegeven. God heeft Zichzelf begeven om hem te zoeken. Zo diep buigt de Heere neer. Van zo ver komt Hij de van Hem weg vluchtende zondaar toe.

De deugden Gods worden hier geprezen, waarom God de gevallen mens heeft opgezocht. Het is "door Gods wonderlijke wijsheid en goedheid" dat Hij Zichzelf begeven heeft om de gevallen mens te zoeken.

Zijn wijsheid wordt hier allereerst genoemd. Het herstel van de zondaar is door God uitgedacht. Zijn wijsheid blinkt er in uit. Hij heeft met wijsheid de wereld geschapen: alles in rechte verhouding, alles op zijn plaats, zodat Hij er Zelf in verheerlijkt wordt. Maar nu ook wijsheid in het zoeken van de mens in zijn verlorenheid. Zo brengt Hij Zijn schepping weer op de plaats en in de rechte verhouding. Zo krijgt Hij Zijn schepsel weer terug. Het gebeurt naar Zijn eeuwige Raad, naar Zijn welbehagen. Hij wordt er in grootgemaakt.

Maar dan ook Zijn goedheid. Ongehouden goedheid, genade! Uit de diepe bron van Zijn barmhartigheden komt deze daad van Zijn opzoekende liefde. Geen wonder dat de belijdenis der verkiezing vóórafgaat aan die van de wederoprichting. Vanwege Gods onveranderlijk welbehagen heeft God de wegvluchtende mens opgezocht.

Hebben wij het al leren bwonderen? In de weg van buigen onder Gods oordeel wordt het beleefd: hoe groot zijn

Uw wijsheid en Uw goedheid, dat U zo één, die zover van U is afgegaan opzoekt....

Moederbelofte

Artikel 17 loopt uit op Genesis 3:15: de moederbelofte: "Ik zal vijandschap zetten tussen U en tussen deze vrouw en tussen uw zaad en tussen haar zaad; datzelve zal u de kop vermorzelen en gij zult het de verzenen vermorzelen".

De mens heeft in zijn val gekozen voor de satan. Hij heeft zich verbonden aan die vorst der duisternis, zich met handen en voeten aan hem overgeleverd. Dat betekent zijn eeuwige ondergang. Maar nu het evangelie: God stelt vijandschap. Het "ik zal...." is beslissend. Zo krijgt Hij Zijn schepsel weer terug. Zo wordt de weg gebaad voor verloren zondaren naar het eeuwige leven. Vijandschap zal er zijn tussen het zaad van de vrouw, de ware gelovigen, en het zaad van de slang, de haters van God. Het wordt een strijd tot het einde toe. Het kan alleen om Hem, hét Zaad van de vrouw: de beloofde Christus. Hij vermorzelt de kop van de slang, niet anders dan door Zijn lijden en sterven, de bloedige strijd op Golgotha. Uit Hem strijden de Zijnen. Door Zijn verdienste en door Zijn kracht ontvangen zij de overwinning.

Onze belijdenis twijfelt er niet aan of het gaat hier om Hém. Niet maar om een gedurige strijd tussen de slangen en de mensen. Wie daarbij blijft staan, miskent dit woord als profetie! Zo wordt ook Christus miskend. Het is de armoede van allen, die niet in geloof tot de Heilige Schrift naderen. Juist dat geloof hoort hier Christus verkondigen. Zo gelukkig is het dat we dit lezen in de belijdenissen van de tijd de reformatie. Ook onze Heidelbergse Catechismus belijdt het zo in Zondag 6: "Waaruit weet gij dat? Uit het heilig Evangelie, hetwelk God Zelf eerstelijk in het Paradijs heeft geopenbaard...."

Zo zijn hier het zoeken van God en dat Evangelie aan elkaar verbonden. Hij zoekt hem op in de beloofde Christus. Gouden woorden zijn het aan het eind van deze lange zin: "en heeft hem getroost, belovende hen Zijn Zoon te geven, Die worden zou uit een vrouw om de kop der slang te vermorzelen, Genesis 3:15, en hem gelukzalig te maken".

Hier maakt God het Verbond der genade bekend. Hellenbroek zegt het zo eenvoudig: "wanneer is dat op-

gericht? Terstond na de val". Zo wensen we te spreken. Vanuit schepping en val. Vanuit die God, Die van eeuwigheid bewogen is geweest om het in die weg te openbaren. Zo komt het Evangelie welmenend tot verloren zondaren. Zo onderwijst de Heere de Zijnen door Zijn Geest in de weg van schuldertekenen in de enige moge-

lijkheid in Christus. Dan blijft er niet anders over dan vrije genade bewezen aan arme zondaren.

"Ik ben gevonden van hen, die naar Mij niet vraagden; Ik ben gevonden van degenen, die Mij niet zochten...." Daarom is dié God het waard om gezocht te worden!

D. Slagboom.

Leven we in de eindtijd?

4.

In het vorige artikel stelden we de vraag of de tekenen der tijden, waar de Heere Jezus in Matt. 24 over spreekt, bezig zijn zich voor onze ogen te voltrekken. Oorlogen zijn er natuurlijk altijd al geweest, maar de omvang en de intensiteit van de oorlogen zijn nog nooit eerder geweest wat ze nu zijn. Dat moet ook gezegd worden van een ander verschijnsel, waar de Heere Jezus van spreekt, namelijk hongersnoden.

Hongersnoden

Van hongersnoden is natuurlijk alle eeuwen door sprake geweest. Jozefs broers gingen al naar Egypte om koren te kopen, omdat er in Kanaän gebrek aan voedsel was tengevolge van misoogst. Maar ook hier moet worden gezegd, dat de omvang enorm toeneemt. Dat hangt niet alleen samen met aan de ene kant droogte en aan de ander kant overstromingen. Dat heeft vooral te maken met de toename van de wereldbevolking. Men heeft uitgerekend, dat de bevolking van de wereld in dertig jaar verdubbeld wordt. Waar zal dan op den duur voedsel voor zoveel monden vandaan komen? Het aantal mensen neemt geweldig toe, terwijl die mensen ergens moeten wonen en werken. Veel van de beschikbare landbouwgrond moet benut worden voor vestiging van huizen en industrieën. Hier vloeit ook weer uit voort een toename van de problemen inzake het milieu. En door de vervuiling en de aantasting van de natuur treden er dan weer veranderingen in het klimaat op. Kortom, het zal hoe langer hoe moeilijker worden voldoende voedsel te produceren. Dus: hongersnoden.

Soortgelijke dingen zouden gezegd kunnen worden van de aardbevingen, die de Heere Jezus ook noemt. Aardbevingen zijn er ook altijd al geweest. Maar ook hier geldt dat de omvang toeneemt. Cijfers wijzen uit dat er in

onze eeuw enorme aantallen mensen slachtoffer werden van dit soort natuurrampen. Hebben we hier dan ook te zeggen, dat de door de Heere Jezus bedoelde tekenen nu zichtbaar geworden zijn?

Epidemieën

In Matt. 24 spreekt de Heiland ook over "pestilentiën". Bedoeld zijn ziekten die als een epidemie om zich heen grijpen en duizenden slachtoffers maken. De geschiedenis laat zien, dat zulke rampen er ook in het verleden geweest zijn. We kunnen denken aan de pest, de "zwarte dood", die in de 14e eeuw door Europa raasde en ontelbare mensen naar het graf voerde. En rampen op dit gebied zijn er vele geweest. De toename van de medische kennis zou nu doen vermoeden, dat de mensheid dit soort catastrofes zou kunnen overwinnen. En inderdaad, onder Gods zegen mocht er veel bereikt worden op het gebied van de ziektenbestrijding, zodat vele ziekten die vroeger altijd een dodelijke afloop hadden, nu effectief kunnen worden bestreden. Maar toch, zijn we er nu?

Nee, en we zullen er trouwens nooit komen. Wordt de ene ziekte doeltreffend bestreden, er blijven andere ziekten over. En...er breken nieuwe ziekten uit. Wie denkt er niet aan de ziekte, die geweldig om zich heen grijpt en in vele landen reeds grote aantallen slachtoffers heeft gemaakt en in de toekomst de omvang van een epidemie zal gaan aannemen, zoals algemeen gevreesd wordt? Ik bedoel AIDS. En wie weet wat er nog meer zou kunnen gebeuren. De mens kan wel denken, dat hij leven en dood in eigen hand heeft, maar God laat weten, dat Hij toch God is en dat de mens toch helemaal van Hem afhankelijk blijft.

Geestelijke verleiding

Naast de al genoemde tekenen wijst

de Heere Jezus in Matt. 24 ook op wat er zal gaan gebeuren in de wereld van het geestelijke. Op het terrein van de godsdienst zal er verleiding zijn. Er zullen valse christussen komen, die zich uitgeven voor verlossers. Valse profeten zullen er zijn en door hun activiteiten zullen heel wat mensen meegelokt worden op een verderfelijke weg.

Is dat nu niet volop aan de hand? Ja, inderdaad, er zijn altijd verleidende geesten geweest. In zijn eerste brief wijst de apostel Johannes al op het gevaar van de antichristen, die er in zijn tijd al waren. En wie een beetje thuis is in de kerkgeschiedenis, weet dat de kerk voortdurend verdeeld is geweest van stromingen en bewegingen, die het evangelie verduisterden en de mensen van de waarheid zochten af te brengen.

Maar dat deze dingen vandaag in verhevigde mate zich voordoen is wel zeker. Er zijn de activiteiten van diverse secten, zoals Jehova-getuigen en Zevende Dag Adventisten. Daar is de geweldige invloed die allerlei oosterse religies hebben. En wie een willekeurige boekwinkel binnengaat kan daar grote aantallen boeken aantreffen over anthroposofie, occultisme e.d. Vooral het occulte is midden in de belangstelling komen te staan. Niet alleen via boeken, maar ook via spelletjes alsook via televisie-uitzendingen wordt reclame gemaakt voor deze vorm van valse godsdienst. Onder de moderne geestelijke verleiding reken ik in feite ook het gebruik van drugs waardoor het bewustzijn - zoals dat heet - verruimd wordt. Ook de moderne muziek, die niet anders dan magische muziek is, waardoor mensen "bezeten" worden.

Er zou over al deze verschijnselen natuurlijk veel meer te zeggen zijn. Maar wie er meer van wil weten kan best wel terecht via de christelijke boekhandel. En het lijkt niet overbodig dat we ons vandaag op de hoogte stellen en op de hoogte blijven van wat er aan gevaren rondgaat, waardoor onze kinderen en jonge mensen bedreigd worden. Vooral ouders en opvoeders hebben hier een geweldige taak. Laten we niet onderschatten wat er in onze tijd aan "geestelijke boosheden in de lucht" zijn.

Maar zonder nu verder in details te treden over de verschillende genoemde verschijnselen, zou ik de vraag onder ogen willen zien hoe het toch komt dat allerlei valse religies zo'n grote kans krijgen. Hoe komt het

dat mensen met dit soort dingen mee-
gaan en er helemaal van onder in-
vloed komen?

De Bijbel weggenomen

Voor een niet onbelangrijk deel is dit
te wijten aan het feit, dat de moderne
theologie toch eigenlijk de Bijbel van
ons heeft weggenomen. De Bijbel is
gewoon een menselijk boek, met
fouten en vergissingen en met allerlei
voorschriften, die nu niet meer van
kracht zijn. De Bijbel is niet het on-
feilbare Woord van God, dat geldt
voor alle eeuwen, maar slechts een
verzameling menselijke geschriften,
die de neerslag geven van religieuze
gevoelens, zoals die bij verschillende
mensen van vroeger aanwezig waren.
En de God van de Bijbel dan? Die
God bestaat niet. Die bestond alleen
in de gedachten van de mensen vroeger.
Maar die God is dood. En de
enige god die leeft is de god die we te-
genkomen in onze medemensen.

Met God verzoend worden? Dat hoeft
niet meer. Verzoening heeft alleen
met de relatie tot medemensen te
maken. Gerechtigheid is niet dat we
voor God kunnen bestaan, maar dat er
onder mensen een eind gemaakt wordt
aan allerlei ongerechtvaardigde tegen-
stellingen en machtsposities. Alles
van het evangelie is horizontaal ge-
maakt: alleen de verhouding met
mensen is belangrijk. Maar van de
vertikale relatie met God is geen
sprake meer.

En Christus? Wat er van Hem over-
gebleven is, is dat Hij een Bevrijder is
en dat Hij ons een voorbeeld heeft na-
gelaten hoe we tegen alle onrecht in
deze wereld actie moeten voeren.
Aldus is het evangelie alleen nog so-
ciaal van aard. Maar de Bijbel is in-
tussen wel weggenomen.

Langs deze weg - en ieder kan dit
inzien - is het ook zover gekomen, dat
men streeft naar eenheid op gods-
dienstig gebied. Was dat een aantal
jaren geleden nog een eenheidsstreven
tussen diverse christelijke kerken, nu
jaagt men eenheid na tussen de ver-
schillende godsdiensten in deze
wereld. Tenslotte dienen we allemaal
dezelfde God, ook al noemen we Hem
met verschillende namen. Maar we
zijn allemaal op weg naar de top van
de berg, al komen we langs ver-
schillende wegen en van verschillende
kanten. Op de top zullen we ont-
dekken, dat we allemaal hetzelfde be-
doelden.

Maar mensen zoeken houvast, ook als
hun het evangelie ontnomen wordt.

De mens is godsdienstig aangelegd en
er is een bepaalde behoefte die be-
vredigd moet worden. Wordt hem de
bijbel afgenomen en wordt van God
gezegd dat Hij dood is, dan zoekt de
mens naar andere goden. Want zonder
goden kan en wil hij niet. Zo komt er

dan plaats voor ander religies en is het
niet eens moeilijk voor geestelijke
verleiders om een aanhang te krijgen,
hoe zot de boodschap die verkondigd
wordt, soms ook is. Er zijn altijd wel
mensen die het willen geloven....

P. den Butter.

John Owen over de "Inwonende zonde"

6.

Het wordt zo langzamerhand tijd dat
we naar de woorden van John Owen
zelf gaan luisteren. Zoals afgesproken
letten we daarbij vooral op hetgeen hij
geschreven heeft over de inwonende
zonde - de zonde zoals die zich open-
baart in het leven van Gods kinderen.
Dit onderwerp lag Owen na aan het
hart en hij heeft er telkens weer in ver-
schillende van zijn geschriften aan-
dacht aan geschonken. Gelukkig is er
echter ook een samenvattend werk
over dit thema van zijn hand. Zoals in
die dagen gebruikelijk was had dit
boek een bijzonder lange titel. We
geven daarom alleen de beginwoorden
in vertaling weer: *De natuur, de
kracht, de bedrieglijkheid en de over-
macht van de overblijfselen van de in-
wonende zonde in de gelovigen*.

Deze verhandeling werd voor het eerst
in 1668 uitgegeven, in de tijd dus toen
de vervolgingen onder koning Karel II
hevig woedden. De grondslag voor het
werk vormde een serie preken die
Owen enkele jaren eerder gehouden
had, naar alle waarschijnlijkheid in
zijn gemeente in Londen. Nu laat dit
boek vooral heel indringend en ont-
maskerend zien wat de inwonende
zonde ten diepste is. Daardoor wekt
het echter met name aan het slot de
indruk alsof het niet helemaal af is.
Owen heeft dat zelf ook beseft. Ergens
aan het einde van zijn betoog zegt hij
namelijk dat hij nog uitvoeriger zou
moeten ingaan op het geneesmiddel
tegen deze dodelijke kwaal. Dan denkt
hij vooral aan de *doding* van de in-
wonende zonde. Omdat hij echter over
dat onderwerp vele jaren eerder al een
boek geschreven had, verwijst hij
daarnaar. Ook in dit geval gaat het om
een bewerking van preken, namelijk
de serie die hij destijds voor zijn stu-
denten in Oxford gehouden had over
Rom. 8:13. Dit werk was in 1656 uit-
gegeven onder de titel: *"De doding
van de zonde in de gelovigen"*. Omdat
beide boeken een eenheid vormen
willen we in de nu volgende artikelen
proberen samen te vatten wat Owen in

deze twee geschriften heeft willen
zeggen.

Uiteraard beginnen we met het eerst-
genoemde werk waarin de kwaal van
de inwonende zonde ontmaskerd
wordt. In onze weergave daarvan
willen we ons nauw aansluiten bij de
vier aspecten van de inwonende zonde
die Owen in de titel genoemd heeft,
namelijk de natuur, de kracht, de be-
drieglijkheid en de overmacht. In deze
en de volgende aflevering zal het
vooral gaan over het eerste: *De natuur
of de aard van de inwonende zonde*.

Het licht van de Schrift

Als echte puritein wil Owen over de
vragen rond de inwonende zonde niet
anders spreken dan vanuit de Heilige
Schrift. Daarom kiest hij zijn uit-
gangspunt in Paulus' woorden in Ro-
meinen 7:21: "Zo vind ik dan deze
wet in mij, als ik het goede wil doen
dat het kwade mij bijligt". In de eerste
bladzijden van zijn boek legt Owen de
betekenis van deze tekst uit. Een be-
langrijke vraag voor het verstaan van
dit Schriftgedeelte is: Heeft Paulus het
hier over de innerlijke strijd die
plaatsvindt in het leven van de ge-
lovige, of blikt hij terug naar de be-
nauwende worsteling uit de tijd toen
hij de genade van God nog niet
kende? Zoals we waarschijnlijk weten
heeft de laatste opvatting zeker in
onze tijd veel aanhang gekregen. Ze
was echter ook aan Owen niet on-
bekend. Had bijvoorbeeld Arminius
rond het begin van de eeuw waarin hij
leefde niet geleerd dat het in Ro-
meinen 7 niet ging om een gelovige,
maar om een onbekeerde? Deze uitleg
wordt door Owen radicaal van de
hand gewezen. Voor hem staat vast
dat de beschrijving die Paulus hier
van deze strijd geeft geen betrekking
heeft op iemand die nog een vreemde-
ling is van Gods genade. De apostel
spreekt hier juist over de worsteling
die er is in het leven des geloofs! Naar
Owens diepe overtuiging tekent de
Schrift het leven van een christen als

een strijdtoneel, een slagveld, waar een gevecht op leven en dood plaatsvindt tussen Geest en vlees, tussen het nieuwe leven en de inwonende zonde....

Owen tekent daar meteen bij aan dat het nieuwe leven, of de wil om het goede te doen in de gelovigen gewoonlijk door genade wél de overhand heeft. Maar de inwonende zonde blijft zich daartegen met alle macht verzetten. Daarom is het van de grootste betekenis dat Gods kinderen vertrouwd raken met die tegenstrijdige krachten in hun binnenste. Want alleen als zij het karakter van de inwonende zonde onderkennen, zullen zij zich ertegen willen wapenen en de strijd tegen haar aanbinden. Alleen als zij weten wat de heiliging van het leven is, zullen zij ernaar verlangen om naar de wil van God te leven. Daarom is Owen van oordeel dat geestelijke kennis van deze dingen voor de gelovigen onmisbaar is:

"Hieruit kunnen we zien hoeveel wijsheid er nodig is om ons hart te schikken en ons leven in te richten voor Gods aangezicht. Wanneer de onderdanen van een zeker machthebber in onderlinge haat en verzet leven, zal alles in zijn rijk snel te gronde gaan, tenzij de grootste mogelijke wijsheid wordt aangewend om het geheel te besturen. Zo is het ook met deze tegenstrijdige krachten in het hart van de gelovigen. Als zij zich niet inspannen om wijs te worden in geestelijk opzicht, hoe zullen zij dan in staat zijn hun levensweg in rechte banen te leiden".

Zelfkennis en waakzaamheid

Een kind van God heeft dus inzicht nodig in het karakter van het vlees en van de Geest die in zijn leven elkaar bestrijden. Daartoe behoort volgens Owen allereerst een grondige kennis van de aard van het vlees, van de zonde die in ons woont. Nu bedoelt Owen met het benadrukken van dit aspect beslist niet dat hij de inwonende zonde wil losmaken uit haar bijbelse verbanden. Hij weet veel te goed dat er in het leven van een christen méér is dan de inklevende verdorvenheid. Wat hij wél wil is de plaats van de overblijvende zonde aanwijzen in het geestelijke leven. En hij is er diep van overtuigd dat een grondige, geestelijke zelfkennis op dit punt van beslissende betekenis is voor de omgang met God en de levenswandel van een kind van God. In dit

licht moeten we zijn bewogen pleidooi verstaan om onszelf te leren kennen:

"Veel mensen leven al hun dagen in duisternis voor zover het hun innerlijke betreft. Hoeveel zij ook mogen weten over andere dingen, zij kennen zichzelf niet. Zij kennen hun bezittingen en weten precies hoe rijk zij zijn. Zij onderzoeken hun lichamelijke conditie zorgvuldig wanneer het gaat over gezondheid en ziekte. Maar met betrekking tot de inwendige mens, hun verhouding tot God en tot de eeuwigheid weten ze weinig of niets van zichzelf.

Inderdaad, weinig mensen spannen zich in om in deze dingen wijs te worden; weinigen onderzoeken zichzelf zoals het behoort en kennen het kwaad dat in hun hart leeft zo grondig als eigenlijk nodig is. En toch is juist dit beslissend voor hun wandel in gehoorzaamheid aan Gods geboden en daarom ook voor hun eeuwig wel of eeuwig wee. Daarom ligt hier de ware wijsheid...."

Waarom dit geestelijk inzicht in de inwonende zonde zo dringend nodig is? Naar Owens gedachte bewaart zulke zelfkennis voor geestelijke slordigheid en luiheid. Zij maakt Gods kinderen waakzaam en leert hen strijden tegen deze vijand die in hen woont. Daarom roept hij hen op:

"Ontwaakt dus, u allen in wier harten iets van het werk van God aanwezig is! De vijand komt niet alleen over u - zoals vroeger bij Simson - maar hij is ook in u. Hij is aan het werk op alle mogelijke krachtige en listige manieren, zoals we nog zullen zien. Als u God en Zijn evangelie niet wilt onteren: Als u niet de oorzaak wilt zijn dat Gods kinderen en Gods werken aanstoot lijden; Als u uw geweten niet wilt verwonden en uw ziel niet in gevaar wilt brengen; Als u de goede Geest van God die oorsprong van al uw vertroosting is niet wilt bedroeven.... Als u ervoor bewaard wilt worden om te gaan behoren bij degenen die in deze laatste dagen van het geloof afvallen, ontwaakt dan en let op deze vervloekte vijand. Hij is immers de oorzaak van al het bovengenoemde kwaad en van nog oneindig veel meer. Hij is bovendien de oorzaak van de ondergang van alle zielen die in deze wereld omkomen".

Wie is deze vijand van de ware christen nu eigenlijk? Waaraan is hij te her-

kennen? Juist om deze vragen te beantwoorden heeft Owen deze verhandeling geschreven. Hij wil op deze bladzijden de inwonende zonde namelijk zo volledig mogelijk ontmaskeren. Zoals gezegd schenkt hij allereerst uitvoerig aandacht aan de natuur of de aard van het inwonende verderf. Naar zijn gedachte heeft zij drie karakteristieke kenmerken. Ik zou ze als volgt willen omschrijven:

- de onontkoombare wetmatigheid
- de ongrijpbare geslepenheid
- de onuitblusbare vijandschap

In deze aflevering schenken we nu alleen nog aandacht aan het eerste van deze drie aspecten. In het volgende artikel hopen op de beide laatste onderdelen in te gaan.

De onontkoombare wetmatigheid

Heel opmerkelijk is dat Owen de inwonende zonde omschrijft als een wet die dwingend stuur wil geven aan het leven van de christen. Hij ontleent dit aan de reeds genoemde tekst die het uitgangspunt vormt voor zijn verhandeling: "Zo vind ik dan deze wet in mij, als ik het goede wil doen dat het kwade mij bijligt" (Rom. 7:21). Hier wordt het inwonend verderf dus aangeduid als "een wet". Nu heeft Owen scherp gezien dat het woord "wet" bij de apostel Paulus een verschillende inhoud kan hebben. Bij deze tekst maakt hij daarom onderscheid tussen de volgende twee betekenissen: Meestal - zo zegt hij - duidt het woord op de bevelende wet die in geboden bestaat en ons als leefregel wordt vóórgehouden. Een bekend voorbeeld van deze betekenis is de wet van Mozes die op stenen tafelen geschreven was en als gezaghebbende norm geldt. Het woord "wet" kan echter ook een andere strekking hebben. Dan gaat het om een wet binnen in ons, een dwingend principe dat ons ertoe drijft om op een bepaalde wijze te handelen. Ter verduidelijking wijst Owen in dit verband op de natuurwetten: In de natuur zijn vele dingen geordend naar onverbreekelijke regels. Dag en nacht wisselen elkaar af volgens een vaste wet. De opeenvolging van de seizoenen verloopt volgens een onveranderlijk patroon, waarvan niet afgeweken kan worden. Zo is het ook met de wet der zonde, die ons aangeboren is. Zij is geen wet die ons van buiten als regel wordt voorgehouden, maar een wet die "gegrift is op de tafel van ons hart". Zij is een drang van binnenuit, een principe dat ons

voortdurend zijn wil oplegt en ons onontkoombaar tot de zonde zoekt te drijven.

Owen legt er de nadruk op dat deze wet in ons binnenste woont; Zij bezoekt de ziel niet van tijd tot tijd, maar heeft er een blijvende plaats en is er thuis.

Daarbij dienen we in het oog te houden dat de inwonende zonde niet vergeleken kan worden met een stille, wat teruggetrokken huisgenote die zich eigenlijk niet bemoeit met wat er in het huis omgaat. Integendeel, zij laat haar dwingende aanwezigheid altijd weer nadrukkelijk blijken. Dat gebeurt met name wanneer het hart uitgaat naar het goede, naar God en naar geestelijke dingen.

Dat laatste leidt Owen direct af uit de tekst: "(juist) als ik het goede wil doen, (ervaar ik) dat het kwade mij

bijligt" (Rom. 7:21). Daarbij tekent hij aan:

"Als u wilt bidden, naar het Woord wilt luisteren, uw gaven wilt offeren of mediteren, als u maar iets wilt verrichten waarin sprake is van geloof in God en liefde tot Hem, als u gerechtigheid doet of verzoeken weerstaat, dan zal deze lastige en benauwende "inwoner" u altijd in meerdere of mindere mate overweldigen en voortdurend bij u zijn".

De inwonende zonde is dus altijd aanwezig in het leven van Gods kinderen. Zij is als een wet die gehoorzaamheid afdwingt en laat zich juist dan het meest nadrukkelijk gelden, als zij dichtbij God en zijn Woord willen leven.

(Wordt vervolgd)
Middelharnis, A. Baars.

Rehoboth Christian School

Op verzoek nemen we de volgende brief van 28 maart j.l. in ons blad op.

Geachte Ds. Blom:

Allereerst hartelijk bedankt voor de financiële steun die wij steeds weer mogen ontvangen van vrienden van het "Bewaar het Pand". Het doet ons goed als we lezen dat er telkens geld binnenkomt voor onze school. In februari ontvingen we bijna \$ 10.000.

Het blijft nog steeds moeilijk om ons hoofd boven water te houden. We hebben nu ongeveer 250 leerlingen en 14 leerkrachten. In 1989 is er een verdieping met 7 lokalen en een bibliotheek bijgebouwd voor een bedrag van \$ 521.000 in totaal, waarvan \$ 400.000 al afbetaald is. Het schoolgeld voor 1990/91 varieert van \$ 4.080 tot \$ 5.760, wat voor de meeste gezinnen natuurlijk een hele opgave is. In september zullen we het schoolgeld waarschijnlijk met tenminste 10% moeten verhogen.

Met dankbaarheid kunnen we constateren dat vele leden van de plaatselijke Geref. Gemeente hun kinderen nu naar onze school sturen. Deze gemeente houdt nu ook collectes voor onze school, en heeft besloten hun eigen schoolfonds (\$ 55.000) renteloos te lenen aan onze schoolvereniging.

De laatste jaren was het een groot probleem om bevoegde leerkrachten aan te trekken, die bovendien achter onze schriftuurlijk bevindelijke beginselen staan. Dit is nu minder drukkend.

Vele jonge mensen in onze kringen studeren nu voor het onderwijs.

Sinds januari 1991 kunnen leerlingen van "grade" 10 ook een technisch vak kiezen, wat vooral voor jongens erg aantrekkelijk is.

De koren van de Geref. Gemeenten van Ancaster en St. Catharines hebben onlangs een bandje uitgegeven met "Psalms". Het is ten bate van onze school en de Geref. Gemeente school in Jordan Station. Het is een prachtige opname met begeleiding van de bekende organist Andre Knevel. Mogelijk kunnen deze bandjes verkocht worden op "Bewaar het Pand" dagen. De prijs is f 20.00. U kunt inlichtingen verkrijgen bij Toos Blom (misschien wel familie?), Wesseldijk 25, 5325 XN Wells (Geld.); telefoon: 04199-1796.

Ondanks de vele moeilijkheden mogen we de goedertierenheden en uittredingen des Heeren gedurig opmerken. Moge de Heere ons gebed geven of vermeerderen opdat onze school mag voortbestaan en dat onze kinderen de ware vreze des Heeren leren kennen.

Wij vragen u en de vrienden van het "Bewaar het Pand" weer om gebed voor de noden waarin we als schoolvereniging verkeren, en om financiële bijdragen die onze lasten zeker verminderen.

Moge de Heere uw en ons werk in Canada in rijke mate zegenen.

De hartelijke groeten,

Rehoboth Christian School Society of Copetown,

C. Keuning,
Financial Controller.

Bijbelstudieconferentie

De jeugdvereniging "Ora et Labora" te Nijkerk organiseert een conferentie voor alle jongelui van ± 16-26 jaar van D.V. vrijdag 27 t/m maandagmorgen 30 september a.s. in "de Grote Bunte" te Nunspeet. Er zullen besprekingen worden gehouden, in te leiden door de predikanten W. van Sorge van Nijkerk, A. Baars van Middelharnis en H.R.H.A. de Boer van Zuidwolde. Op zondagavond zal er preekbespreking zijn onder leiding van Ds. H.H. Klomp. Nadere inlichtingen te verkrijgen bij genoemde jeugdvereniging, Chabothof 6, 3862 ZG Nijkerk, tel. 03494-59587.

B.

Pinksterappel

Dit zal D.V. worden gehouden op 20 mei a.s.

Het thema is "Zalig zuchten....", met 3 deelthema's: Door de schepping, door Gods kind en door Gods Geest.

Tijdens de middagbijeenkomst zal eerst, zo de Heere wil, Ds. H.E. Sterk uit Bunschoten spreken, waarbij hij het eerste deelthema hoopt toe te lichten. Daarna spreekt Ds. L.W. van der Meij uit Alphen a.d. Rijn over het tweede deelthema. 's Avonds belicht Ds. R. van Beek uit Veenendaal dan het derde deelthema. De appeldag zal worden geopend door Ds. T.M. Hofman. Het Pinksterappel zal weer worden gehouden in de Nederlandse Hervormde Grote Kerk, Kerkstraat te Weesp. Aanvangstijden: 's middags om 14.30 en 's avonds om 19.00 uur. Sluiting van de avondbijeenkomst om ± 20.30 uur.

Start Ref. LOM-scholen

Het is de bedoeling dat met ingang van het nieuwe schooljaar (aug./sept. 1991) op een drietal scholen, namelijk te Barendrecht, Ede en Zwolle, zal worden gestart met speciaal onderwijs aan kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden.

Bovendien is een aanvraag ingediend om met dit type onderwijs te Gouda te

mogen starten. Deze aanvraag is nog niet gehonoreerd. De mogelijkheid bestaat dat dit alsnog gebeuren zal.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot de contactpersoon op het dichtstbijzijnde adres.
Barendrecht: J. Noteboom, Prick-

waert 69, 3363 BB Sliedrecht, 01840-18877.

Ede: P.J. Westerlaken, Lavendel 13, 3904 LM Veenendaal, 08385-25536.

Gouda: W. van de Geer, Joubertstraat 53, 2806 GA Gouda, 01820-15648.

Zwolle: W. Visser: Vlierweg 75, 8072 EV Nunspeet, 03412-54072.

Voor de jeugd

Nehemia 118

“Gedenk mijner, mijn God, in dezen; en delg mijne weldadigheden niet uit, die ik aan het huis mijns Gods en aan Zijne wachten gedaan hebt.

In die dagen zag ik in Juda, die persen traden op de sabbat, die garven inbrachten, die zij op ezels laadden; alsook wijn, druiven en vijgen, en allen last, dien zij te Jeruzalem inbrachten op de sabbatdag; en ik betuigde tegen hen ten dage als zij eetwaren verkochten....”

Neh. 13:14, 15

Beste jongelui!

Je komt in het leven steeds weer voor nieuwe dingen te staan. We hebben Nehemia leren kennen als een man van werken en bidden, bidden en werken. Die twee moeten altijd samen gaan. Ik denk in dit verband aan een verhaal wat ik eens las van een veerman. Misschien is het verhaal bekend. Misschien ook niet. Als je wat ouder wordt kom je steeds weer met jongere mensen in aanraking. Je komt er dan ook achter dat het komende geslacht niet zoveel weet van wat het gaande geslacht bekend is. Verhalen doen het te midden van alle stichtelijke overdenkingen meestal goed. Dat bemerk je, als er gepreekt wordt. Wanneer er eens een verhaaltje tussendoor verteld wordt, dan spant dit weer opnieuw de aandacht. De meest simpele dingen worden vaak onthouden, terwijl de dingen waar het over gaat, dikwijls weer gauw vergeten zijn. De verhalen, die verteld worden, moeten natuurlijk wel stichtelijk wezen. Ik hoop dat het verhaal dat ik er dan nu tussendoor vertel, tot stichting zal zijn.

Die genoemde veerman moest eens iemand overzetten met een roeiboot. Hij had daarvoor twee roeispanten. Op de ene spaan stond: Bid. Op de andere spaan stond: Werk. Deze opschriften trokken de aandacht van de reiziger. Deze man begreep er niet veel van en vroeg wat dit toch eigenlijk wel be-

tekende. De veerman gaf hem daarna aanschouwelijk onderwijs. Want hij begon vanaf dat moment met één spaan te roeien. Laat ik maar zeggen met die spaan waar “bid” op stond. Het resultaat was dat ze niet meer vooruit kwamen, doch dat de boot in het rond ging draaien. Toen dat enkele keren gebeurd was, liet hij de ene spaan rusten en begon hij met de andere te roeien, waar het woord “werk” op stond. Het resultaat was nu dat de boot de andere kant uit in het rond ging draaien. De toepassing was toen niet moeilijk meer te maken. Om vooruit te komen moesten de beide roeispanten gebruikt worden. Niet alleen bidden, maar ook werken. Niet alleen werken, maar ook bidden. Zo heeft Nehemia het beoefend in zijn leven. En zo moet het ook door ons gebeuren. Wie bij het bidden het werken voegt en aan het werken het bidden paart, mag op Gods zegen rekenen. Niet omdat de zegen daardoor verdiend wordt, maar omdat dit de weg is, waarlangs God Zijn zegen wil geven.

Nehemia had gebeden en gedankt, tussen de bedrijven door, dat hij nuttig had mogen zijn ten dienste van het huis des Heeren, maar ook van de dienst des Heeren. Vergeet vooral ook dat laatste niet. Want er wordt in vers 14 ook gesproken over “Zijne wachten”. Dat waren de Levieten en de zangers, die uit de opbrengsten niet meer bezoldigd konden worden. Dat was dus nu allemaal weer geregeld. Doch nu worden we in vers 15 weer met andere dingen geconfronteerd.

“In die dagen zag ik in Juda, die persen traden op de sabbat....” Het huis en die dienst des Heeren vormden het hart van de zaak. Doch als Nehemia verder gaat om te inspecteren hoe het in Juda gesteld is, dan komt hij weer nieuwe dingen tegen. Echt geen dingen waar hij blij mee kon zijn, integendeel.

Want in betere tijden in geestelijk op-

zicht, had het volk beloofd dat ze zeer nauwgezet de sabbat in ere zouden houden. Zie Neh. 10:31. Doch toen hij met verlof gegaan was, zoals we hebben gehoord, was men dit blijkbaar ook al weer vergeten. Beloven en doen zijn altijd nog weer twee dingen. En dan volhouden! Want er wordt zoveel beloofd in de kerk. Ja, met name in de kerk. Als men belijdenis doet, kinderen laat dopen, of in de kerk het huwelijk laat bevestigen. “Ja”, is dan op de gestelde vragen gauw gezegd. Men kan dan ook de beste voornemens nog hebben ook, om het te doen, namelijk datgene wat men beloofde. Doch hoe menigmaal wordt door menigeen weer spoedig vergeten wat men eens beloofde. Men doet het gewoon niet meer. Men gaat weer zijn oude gang.

Als iemand dit leest en er zich op aangesproken gevoelt, laat hij/zij er dan de nodige lering uit trekken. Want Nehemia zag het toen hij zijn inspectiereis vervolgde, doch vergeet niet dat Hij, Die meer is dan Nehemia, ons altijd ziet. Zeven dagen per week. En dan dag en nacht. Niets ontgaat hem. Alles ontdekt Hij. Ontdekken, dat is blootleggen. Wat in het verborgen geschiedt, wordt door Hem in het openbaar tentoongesteld. Daar is vers 15 een bewijs van. Want God heeft op laten tekenen wat die sabbatschenders deden. Als de Heere dat niet op had laten tekenen, dan zouden wij het niet geweten hebben. En nu laat Hij het ons weten, opdat wij zouden weten wat de Heere van ons vraagt.

Nehemia zag in Juda dat de sabbat niet meer als de sabbat werd gevierd. Er was een drukte in de stad gelijk op de andere dagen. De oogst werd binnen gehaald. Kortom, alles wat men gewoon was op andere dagen te doen, deed men nu ook op de sabbat. En dat was uitdrukkelijk verboden. Het vierde gebod spreekt geen onduidelijke taal. Het was de dag des Heeren en die moest besteed worden in de dienst des Heeren. Wanneer men zou leven overeenkomstig de wil des Heeren, dan was daar de zegen des Heeren mee verbonden. Doch wanneer men dat niet deed, dan rustte daar het oordeel des Heeren op. De sabbat had in het O.T. rijke betekenis. Men moest zes dagen werken en de zevende dag rusten. Men moest door werken tot de rust komen. Deze wees hen uiteindelijk heen naar de eeuwige rust, die er overblijft voor het volk van God.

Wij leven nu in het nieuwe testament. De Heere Jezus Christus heeft gewerkt, en op de sabbat gerust in het graf. Hij stond op op de eerste dag der week, die nu door de kerk van het nieuwe testament in ere wordt gehouden. Want de ware gelovigen mogen nu rusten in het werk van Christus, Die alleen heeft volbracht, om vanuit de door Hem verworven rust, de arbeid te gaan verrichten. Daarom wordt in het N.T. de eerste dag der week in ere gehouden, als de dag des Heeren, waarop gedacht dient te worden aan het werk des Heeren. En dat tot eer des Heeren. Doch hoe wordt de dag des Heeren schandelijk ontheiligt? Daar wordt gewerkt alsof het een gewone werkdag is. Niet dat er geen noodzakelijke arbeid zou zijn. Die is er ook.

Dat heeft Jezus duidelijk geleerd. Het is op de sabbat geoorloofd om goed te doen. Doch niet om kwaad te doen. Dat is altijd verboden. Doch we leven in een tijd dat kwaad geen kwaad meer is, en zonde geen zonde. Omdat men heel gewoon met God en Zijn gebod geen enkele rekening meer houdt. O zeker, men wil de zondag nog wel als een vrije dag behouden, doch niet om die te besteden in de dienst des Heeren, doch om nog meer kwaad te doen, dan men in de week al gewoon is om te doen.

De overheid gaat daarin voor, en het volk gaat daarin door. Men leeft alsof er geen God is, Die leeft en op deze aarde vonnis geeft. Want dat God leeft en op deze aarde vonnis geeft, daar is alles wel een bewijs van, wat er op deze aarde gebeurt. Wie het niet zien wil, die ziet het niet. Doch wie ogen gekregen heeft om te zien, die ziet dat de wereld zijn eigen vonnis uitvoert.

Wie liefde tot God in Zijn hart mag kennen, die heeft ook de dag des Heeren lief. Die is werkelijk blij dat er nog één dag in de week is, waarop men kan gaan naar het huis des Heeren, om daar met lof de grote Naam des Heeren te danken. Want Hij is dat zo eeuwig waard, om alles wat Hij is, heeft en geeft. De prediker heeft dan gelegenheid om de daden des Heeren te verkondigen. Want des Heeren werken zijn zeer groot. Wie ooit daarin zijn lust genoot, doorzoekt die ijverig en bestendig. Zijn doen is enkel majesteit. Aanbiddelijke heerlijkheid. En Zijn gerechtigheid on-eindig.

De werken des Heeren zijn zeer groot. Wie zal daar ooit naar waarheid een

volle inhoud aan kunnen geven? Dat is menselijk een onmogelijke zaak. Want de werken des Heeren komen openbaar in de natuur en in de genade. Dat zijn twee terreinen, die beiden on-overzichtelijk zijn.

Daar kan altijd maar iets van worden meegedeeld. Alles straalt Gods grootheid toe. Alles roept Zijn deugden uit. Wie daar iets van beleeft, kan die dichter begrijpen, die getuigde: Eén dag is in Uw huis mij meer, dan dui-zend waar ik U ontbeer. 'k Waar liever in mijns Bondsgods woning een

dorpelwachter, dan gewend aan d'ijdele vreugd in 's bozen tent. Wie zo in Gods huis mag verkeren, verveelt zich beslist niet.

De zodanigen is het goed om nabij God te zijn. Wie nabij God leeft, leeft veilig, ver bij de zonde vandaan. Die zoekt zijn vermaak niet in de wereld. Hij/zij heeft zijn/haar vermaak alleen in God en Goddelijke zaken.

Dat willen wij alle lezers van harte gunnen. Jullie aller vriend,

Ds. H. C. v.d. Ent.

Boekbesprekingen

Wat is er gebeurd? De geschiedenis van Nederland in beeld.

Tekst: P. Boer; tekeningen: Jaap Kramer.

Uitgave van TERDEGE en Uitgeverij J.J. Groen en Zoon, Leiden.

En toen brak de stok.... Zo begint P. Boer ter inleiding. Hij zegt verder o.a.: "Jullie krijgen nu nog steeds geschiedenis. De boeken zijn wel anders, maar de verhalen blijven hetzelfde. In dit boek vertelt de leerkracht zo beeldend, dat de klas alles als het ware ziet gebeuren. Soms moeten de leerlingen zelf aan het werk en zo nu en dan is er een ouderavond. Dan laten ze hun ouders zien wat ze allemaal geleerd hebben. Je kunt "Wat is er gebeurd" gebruiken als leesboek, als kijkboek, als opzoekboek of als leerboek. Bijvoorbeeld om nog even de stof voor een repetitie voor morgen na te kijken".

Boer zegt nog meer, maar dit zij genoeg om aandacht voor het boek te vragen. Dit lijkt me trouwens niet eens nodig, omdat "Wat is er gebeurd" eerder in 39 afleveringen in het gezinsblad Terdege verscheen. Velen zullen zich dat herinneren. Mogelijk hebben ze de afleveringen bewaard.

In een afzonderlijke uitgave vindt men nu alles bijeen. Dat is handig.

Het boek is prachtig uitgevoerd. De vaderlandse geschiedenis wordt in stripverhaal verteld.

Het kost gebonden, in vier kleuren, groot formaat f 26,50.

B.

Hoe een herder Psalm 23 ziet door Phillip Keller

Ark boeken - VVHS/BKV

Dit boek is uit het engels vertaald door W.M. Erdsieck. Van de vertaling is de derde druk verschenen. De geciteerde bijbelgedeelten zijn over-

genomen uit de NBG-vertaling 1951.

In de inleiding zegt de schrijver o.a.:

"Dit boek is tot stand gekomen tegen een tamelijk unieke achtergrond, die mij mogelijk een dieper inzicht heeft verschaft in wat David heeft beziend toen hij zijn prachtig dichtstuk schreef. Ten eerste woonde ik jarenlang tussen de eenvoudige herders van Oost-Afrika en hun gewoonten zijn zeer nauw verwant aan die van het Midden-Oosten. Daardoor ben ik dus vertrouwd met de romantiek en het schilderachtige leven van de oosterse herder. In de tweede plaats heb ik als jongeman gedurende acht jaar mijn brood moeten verdienen met de schapenfokkerij. Daarom kan ik uit ervaring spreken. Later beleefde ik als lekenpredikant van onze parochiekerk de waarden van deze psalm maandenlang elke zondag als herder samen met "mijn kudde". Uit de veelheid en verscheidenheid van deze ervaringen met schapen uit-de-eerste-hand zijn de volgende bladzijden ontstaan. Voor zover mij bekend is dit de eerste keer, dat een nuchtere en knoestige schapenhouder ooit uitvoerig over de herderspsalm heeft geschreven". Tot zover de schrijver.

Het boek bevat 12 hoofdstukken. Daarin wordt de hele psalm verklaard. De verklaring is zeer lezenswaardig. Toch moeten we een paar opmerkingen maken. Het valt al dadelijk op, dat de titel van het eerste hoofdstuk niet luidt: de HEERE is mijn Herder, maar: de Heer is mijn herder. Op bladzijde 23 zegt Keller, dat we onze harten moeten onderzoeken voor wat betreft onze wezenlijke relatie tot Hem. Dat is terecht. Hij stelt vragen: Behoor ik Hem werkelijk toe? Erken ik écht zijn eigendomsrecht op mij? Geef ik metterdaad gehoor aan zijn wil? Vind ik wel volkomen vrijheid en levensvervulling in zo'n afspraak

met Hem? Onderken ik zijn diepere bedoeling met mij en vind ik volkomen vrede onder zijn leiding? Geeft het gevoel van bij Hem te horen mij behalve rust en steun ook nog een gevoel van avontuur en zet het mij tot daden aan?

Dat is een heel andere taal dan van onze catechismus, al in de eerste vraag en antwoord. Laten we daarbij blijven. Het boek bevat veel goeds in de verklaring, maar we missen een goede grondslag. Het boek telt 159 bladzijden en kost gebonden in mooie uitgave f. 19,50. B.

Met al de heiligen, liturgie in hemel en op aarde I/II door drs. G. van Rongen

Uitgeverij: De Vuurbaak, Barneveld
Dit boek is een herschrijving, verbreding en verdieping, en hier en daar correctie, van *Zijn schone dienst*, een studie over de Gereformeerde liturgie. Dat boek verscheen in 1956. In juni 1980 legde Ds. van Rongen doctoraal examen af.

Prof. dr. C. Trimp, die een *Ten geleide* schreef, feliciteert de schrijver met het tot stand komen van deze forse delen. "Niemand behalve de schrijver zal kunnen beseffen hoeveel jarenlang volgehouden speurwerk aan deze boeken ten grondslag ligt. Het is zonder meer een levenswerk". Aldus prof. Trimp. Deze schrijft verder:

"In het kader van de conversatie over de liturgie worden tal van opmerkingen gemaakt, resp. wensen geuit, die teruggaan op onze emotionele en intuïtieve wensen en behoeften. Beurtelings kunnen deze gevoelens gaan in "behoudende" of "vernieuwende" richting. (...) Als er één publikatie is die ons kan leren waarmee wij nu eigenlijk bezig zijn, is het wel dit standaardwerk. Geduldig wordt ons letterlijk alles uitgelegd en de schrijver heeft kans gezien om heel dicht bij ons te komen dankzij zijn prettige verhaaltrant. Om al deze redenen hopen wij dat deze beide boeken voor velen een verrijking en ondersteuning mogen zijn bij het nadenken over wat toch het mooiste van ons leven is en altijd wezen zal: de omgang met de drieënige God in de gemeente van de heiligen".

We menen met het overnemen van bovenstaande woorden van prof. Trimp te kunnen volstaan. Men moet wel goed ter zake kundig zijn om over de inhoud van zo'n boek te kunnen

oordelen. Dit is wel duidelijk dat, wanneer er liturgische zaken aan de orde komen, men zeker kennis van dit werk moet nemen.

Drs. van Rongen is vrijgemaakt-gereformeerd emeritus predikant. Hij woont in Kelmscott, Australië.

Het boek telt 172 bladzijden en kost f 27,50. B.

De Bergrede, 2e deel, pastoraal uitgelegd door dr. D. Martyn Lloyd-Jones

Uitgeverij: J.J. Groen en Zoon - Leiden

Dit deel handelt over Mattheüs 6 en 7. Op de hem eigen wijze legt dr. Lloyd-Jones de Schrift uit, die ieder moet aanspreken. Het boek is uit het engels vertaald door drs. H. de Deugd.

Na de verschijning van het eerste deel hebben we daar uitgebreid aandacht aan besteed, ook door het overnemen van enkele gedeelten in afzonderlijke artikelen. In verband daarmee menen we nu te kunnen volstaan met een warme aanbeveling. Het ging er deze prediker om geen andere fundament te leggen dan hetgeen gelegd is, hetwelk is Jezus Christus.

Het boek telt 328 bladzijden en kost gebonden f 49,-, in paperback uitgave f 39,-. B.

Drenth-Psalmen

niet ritmische zetting
verkrijgbaar bij:

Muziekcentrum van
Leeuwen, Koningsweer 34,
3363 XE Sliedrecht.

Tel. bestellingen
01840-15887.

Vakantie op Texel

Gezelligheid, rust, activiteit, ontspanning...
U vindt het allemaal op "De Verrassing".
Bel ons nu en reserveer een bungalow of stacaravan, voor uw vakantie in eigen sfeer.
Inlichtingen: 02220-18391

vakantiecentrum
De Verrassing
Oosterend, Texel

GENEESKRACHTIGE KRUIDENTABLETTE

Behalve onze meer dan 40 soorten geneeskrachtige kruiden, leveren wij 6 soorten in tabletvorm, n.l. VERMAGERING, ZENUWEN, VOCHTAFLUVEND, RHEUMATIEK, VERNAUWDE BLOEDVATEN EN VERHOOGDE BLOEDDRUK.

Kuur voor een maand f. 22,50 incl. verz. kosten.

DROGISTERIJ SIKKING

Barvoetstraat 5 - 2011 WL Haarlem
Telefoon 023 - 312882, b.g.g. 023 - 324606

Bestel nu onze nieuwe uitgaven

Inmiddels is de tweede druk verschenen van onze nieuwe uitgaven

* **"Op reis naar de eeuwigheid"** door ds. E. Venema (overdenkingen rond Christenreize van John Bunyan), 141 pag., 21 illustraties. Prijs slechts f 15,00.

* **"Om het zuivere Woord"** door J. de Koning (geschiedenis Bijbel in de Statenvertaling en werk GBS), 36 pag., 33 illustraties. Prijs f 4,75.

Heeft u deze uitgaven al in huis? Ook bijzonder geschikt om aan familie, vrienden of kennissen te geven.

Bij bestellingen vanaf f 15,00 behoeft u geen portokosten te betalen.

Bestellingen in enveloppe zonder postzegel sturen aan onderstaand adres of kantoor GBS bellen.

Het nummer is
03451 - 10155 of
14744.

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING
ANT WOORDNUMMER 18. 3300 WB DORDRECHT

IS ER PLAATS AAN UW TAFEL VOOR DIT KIND?

Door uw steun ontvangen zij voedsel, kleding, onderwijs en komen zij in aanraking met het Evangelie.
Geef voor hun toekomst! Informatie wordt op aanvraag toegezonden.

**WOORD
DAAD**

Stichting Reformatorische
Hulpactie Woord en Daad
Postbus 560, 4200 AN Gorinchem
Telefoon 01830-24288

**HELP DEZE
KINDEREN MET
'N FINANCIËLE
ADOPTIE VAN
40,- PER
MAAND**